

*Добренька Н. В.,**кандидат юридичних наук,**викладач кафедри права**ВСП ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»**Білоцерківський інститут економіки та управління*

РЕАЛІЗАЦІЯ ФАКТИЧНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НОРМ ДБН У ЧАСТИНІ БЕЗПЕРЕШКОДНОГО ДОСТУПУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО ОБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТ, СІЛ, СЕЛИЩ

Анотація. У статті розкриваються питання взаємозв'язку влади з населенням. Головним обов'язком держави є забезпечення прав і свобод людини. Стаття присвячена дослідженню фактичних проблем реалізації права на безперешкодний доступ до будь-якої інфраструктури міста, села, селища особами з інвалідністю.

А досягти цього можна тільки за участю держави як гаранта цих прав. Держава виступає гарантом реалізації будь-яких конституційних прав.

Визначений реальний стан доступності міст для осіб з інвалідністю. Зазначена наявність проблем на шляху реалізації права на вільний доступ до соціальної інфраструктури осіб з інвалідністю.

Проблема побудови правильних пандусів, облаштованих пішохідних доріжок, обладнаних автостоянок стоїть давно. Але з упевненістю можна заявити, що з'явилася тенденція, що розділяє кількісні та якісні показники рівня доступності за інфраструктурним секторами. Аналіз результатів аудитів об'єктів державної влади говорить про те, що з появою індивідуальної адміністративної відповідальності почала з'являтися «якісна доступність». Іншими словами, чиновники, створюючи умови доступності на ввірених їм об'єктах державних структур, стали відповідальніше підходити до проблеми і практично повсюдно споруди або реконструкція об'єктів державного сектору, а саме адміністрацій, управлінь, департаментів, фондів, проходять відповідно до ДБН, що стосуються норм доступності. Що ж стосується приватного сектору комерційного призначення, де власники об'єктів не вникають у суть проблеми і намагаються заощадити кошти, картина залишається на колишньому рівні і ми досі бачимо нові об'єкти, що здані в експлуатацію з порушеннями ДБН, що стосуються умов доступності, і нові пандуси, що з'являються повсюдно з великими кутами, відсутністю перил, слизьких покриттів та інших порушень. Проаналізовано законодавство в частині використання домобудівельних норм міста особами з особливими потребами.

Правова держава характеризується верховенством закону в правовій системі. Соціальну основу правової держави становить саморегульоване громадянське суспільство, у центрі якого перебуває людина, її різнобічні інтереси. Виходячи з цього, Конституція України закріплює, що права і свободи людини, їх гарантії встановлюють зміст і спрямованість діяльності держави. Правова держава є і соціальною державою. Моральну її основу становлять загальнолюдські принципи гуманізму, справедливості, рівності, свободи особистості, її честі і гідності. Ця сторона правової держави знайшла своє відображення в частині 1

статті 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Ключові слова: особа з інвалідністю, пандуси, східці, соціальна інфраструктура міста, Конституція України, реконструкція будинків, проживання, піднімальні платформи.

Постановка проблеми. Чи можна увияти повноцінним життя, не виходячи з дому, не спілкуючись, не реалізувавши власні мрії щодо самостійності та інші?

Відповідаючи на це питання, сміливо можемо зазначити, що ні, оскільки будь-які досягнення в житті є сходинками до впевненості, самостійності, реалізації себе як соціальної істоти.

На жаль, норми права не втілюються фактично у життя людей з інвалідністю. Наявні проблеми на шляху реалізації гарантованих прав як національним законодавством, так і нормами міжнародного права. Проблеми починають виникати в осіб з інвалідністю з моменту виходу з будинків, квартир, входу в аптеки, лікарні, магазини. Оскільки великою перепорою є облаштування таких споруд тільки сходами, відсутність пандусів, неможливість вільного доступу до закладів культури, інших інфраструктур міста. А ситуація у селах взагалі є кричущою через відсутність доріг, спеціально облаштованих зупинок, транспорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. 3 грудня 2018 року на Всеукраїнській нараді зі створення безперешкодного середовища тоді ще у Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (нині це Міністерство розвитку громад та територій України) було презентовано нові державні будівельні норми щодо доступності – ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» [1], які спрямовані на створення фактичної доступності соціальної інфраструктури для осіб з інвалідністю.

Окрім цих норм, щодо гарантування та забезпечення рівності всіх незалежно від національності, освіти, стану здоров'я, релігійних переконань була прийнята та ратифікована Конвенція ООН про права людей з інвалідністю, спрямована на забезпечення рівних прав осіб з іншими [2]. Особливого значення надається безбар'єрному простору маломобільних груп.

Стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3].

Метою статті є виокремлення нагальних проблем доступності інфраструктури міста.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Стаття 3 Конституції України повністю забезпечує та гарантує захист прав кожної людини. Та, на жаль, вона не втілюється та не захищає права всіх людей, особливо людей з інвалідністю. Будь-яка сфера людського життя є важливою для кожного з нас. Вибрати та визначити їх відповідно до умовно побудованої ієрархії не можливо. Звертаємо увагу на такі нормативно-правові акти, як: Декларація про права інвалідів (1995 рік), Всесвітня програма дій стосовно інвалідів (1981), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993), Конвенція про права осіб з інвалідністю; закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію інвалідів в Україні»; «Про внесення змін до деяких законів України щодо прав інвалідів»; «Про внесення змін до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», які гарантують реалізацію прав особою з інвалідністю.

Рухаючись у напрямі стандартів і норм Євросоюзу, необхідно забезпечити можливість кожній людині почуватися повноцінним членом суспільства та сповна користуватися соціальною та інженерно-транспортною інфраструктурою [1].

Не раз порушувалися питання проблемного користування інфраструктурою міста чи сіл особами з інвалідністю. Насамперед перепонами виступають сходи під'їздів, бордюри біля прибудинкової території. Будучи громадянами, люди з особливими потребами мають такі самі права на вільне пересування, проживання, отримання інформації, доступ до органів влади та участь в управлінні державою [1].

Людина в інвалідному візку має право на всебічний розвиток особистості, тому ми не можемо бути байдужими до проблем такої категорії людей.

Питання доступності об'єктів повинні бути на постійному контролі у Інспекції архітектурно-будівельного контролю. У зв'язку з наданням великих повноважень органам місцевого самоврядування натеper проходить реорганізація і органів архітектурно-будівельного контролю, які мають бути утворені у кожній територіальній громаді. Органи архітектурно-будівельного контролю зобов'язані контролювати виконання вимог державних будівельних норм та притягнення до відповідальності, передбаченої законодавством, осіб, які не забезпечили під час проєктування, будівництва та реконструкції будівель безперешкодний доступ маломобільних груп населення до будівель соціально-побутового, медичного та адміністративного сервісного призначення та ін. [1].

На підтвердження такої позиції спрямовані Державні будівельні норми України, де зазначено, що зовнішні сходи дозволяється передбачати тільки за умови наявності ухилу землі у відповідному місці більше 10%. За таких обставин зовнішні сходи повинні дублюватися пандусами, а за необхідності – іншими засобами підйому з вертикальним переміщенням або з переміщенням паралельно до нахилу сходів та відповідати вимогам ДБН [1].

Вимоги цього нормативного акта поширюються на проєктування, будівництво нових та реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та переоснащення наявних житлових та громадських будівель і споруд (у тому числі на функціонально-планувальні елементи будівель і споруд, їх земельні ділянки,

вхідні вузли, комунікації, шляхи евакуації, приміщення (зони проживання, обслуговування, робочі місця та місця для навчання, їх інформаційне та інженерне обладнання), а також на розумне пристосування таких житлових та громадських будівель та споруд шляхом здійснення реконструкції, реставрації, капітального ремонту та переоснащення з урахуванням потреб маломобільних груп населення [1].

На практиці майже неможливо уявити проведення реконструкції будинків до потреб осіб з інвалідністю. Нам відомі приклади проживання в будинках самотніх молодих осіб з інвалідністю, які змушені спускатися на руках зі сходів тягнути за собою візок. Це досить болісно усвідомлювати на рівні вибору Україною стратегії та шляху до ЄС. Такий стан є недопустимим з огляду на декларування рівності та забезпечення рівності прав усіх громадян.

Вимоги цих Норм є обов'язковими для застосування всіма юридичними особами та фізичними особами-підприємцями на території України, окрім будівництва індивідуальних (приватних) житлових будинків. Але в наш час не йдеться про реконструкцію, добре, коли нові заклади інфраструктури дотримуються таких положень.

Виходячи з передбачених вимог, не зрозумілим є стан обладнання стаціонарного лікарняного закладу м. Білої Церкви, центральний вхід якого не має ані пандусу, ані антиковзаючого покриття. Здавалося б, лікарняний заклад насамперед повинен бути переобладнаний.

У ДБН зазначено, що сходи повинні бути рівними, суцільними, з присідцями (лицьова вертикальна частина сходинки), із шорсткуватою поверхнею. Всі сходи в межах одного маршруту повинні бути однаковими за формою в плані, за шириною сходинки і висотою підйому сходинок. Край сходинки не має виступати за рівень присідця (підсходинки). Поперечний ухил зовнішніх сходинок повинен бути в межах 1–2%. Між маршрутами сходів слід влаштовувати горизонтальні площадки шириною не менше ширини сходів і довжиною не менше 1,5 м. Марш сходів повинен мати не менше трьох сходинок, але не більше 18 [1].

У містах можемо помітити наявність пандусів у магазинах, аптеках та інших громадських закладах, але зустрічаються пандуси, у разі підйому на яких відсутні горизонтальні площадки не те що 1,5 м, а 50 см максимум до входу в заклад. Це є серйозним порушенням побудови такого пандусу. Як правило, реконструкція таких пандусів не проводиться. Але по факту вони прийняті відповідним архітектурним органом.

Ухил зовнішніх пандусів на шляхах руху і біля входу до будівлі повинен бути не більше 8%. Ширина пандуса повинна бути в провітрі за одностороннім рухом 1,2 м, за двобічним – 1,8 м. Максимальна висота одного підйому пандуса не повинна перевищувати 0,8 м. Зовнішні пандуси повинні мати двобічне огороження з поручнями. За висоти підйому 3,0 м і більше пандуси слід замінювати підйомними пристроями [1]. На практиці це рідкість.

Найжорстокішою є невідповідність пандусів в аптеках, які взагалі можуть не містити пандусів, чи кут нахилу яких не відповідає вимогам побудови. Такий стан виник не занадтка, а спостерігається протягом багатьох років. Цікавим залишається питання допуску в експлуатацію такого псевдопандуса.

ДБН передбачають пристрої й обладнання (поштові скриньки, банкомати, інформаційні щити), що розташовані на стінах будівель, споруд або на окремих конструкціях, і виступні

елементи та частини будівель і споруд не повинні скорочувати нормований простір для проходження, а також проїзду і маневрування крісла колісного [1]. Висота банкоматів біля магазинів, банків не дозволяє особі на колясці дістати табло введення ПІН-коду чи навіть вставити картку. Це ще одна перешкода реалізації права на вільний доступ. Наступним є висота ваг у супермаркетах, які також можуть бути досить високими. Такі елементарні засоби створюють вагомні перешкоди для нормальної життєдіяльності особи з інвалідністю. На перший погляд це дрібниці, але стикаючись з ними майже щодня, призводить до зневіри в закон, у себе, відлюдкуватість. Адже, крім цих проблем, найсуттєвішою є вихід з багатоповерхівки.

Об'єкти, нижня крайка яких розташована на висоті від 0,7 м до 2,1 м від рівня пішохідного шляху, не повинні виступати за площину вертикальної конструкції більше ніж на 0,1 м, у разі їх розміщення на розташованій окремо опорі не більше ніж 0,3 м. Діаметр такої опори повинен бути не менше ніж 0,5 м, яка має бути промаркована контрастним кольором. Банкомати й інше спеціалізоване обладнання для осіб з порушенням зору повинні встановлюватися на горизонтальній площині із застосуванням рифленого покриття або на окремих плитах заввишки до 0,025 м, край яких повинен знаходитися від встановленого обладнання на відстані 0,7–0,8 м. Форми і краї підвісного обладнання повинні бути заокруглені [1].

Під час проектування нового будівництва слід керуватися принципами універсального дизайну, передбачивши всі входи і виходи в будівлю, в тому числі евакуаційні, в рівень землі без влаштування ганку. При цьому слід влаштувати тверде покриття із дренажем та зливостоком. У разі реконструкції житлових та громадських будівель і споруд допускається влаштування ганку висотою не більше 0,15 м від рівня вимощення або тротуару. У такому разі необхідно влаштувати пандуси відповідно до норм ДБН.

Висновки з цього дослідження.

Під час реконструкції громадських споруд та будинків безперешкодний доступ з ганку до приміщень першого поверху й ліфтового холу забезпечується влаштуванням пандусів відповідно до вимог норм ДБН. У разі неможливості влаштування пандуса слід застосовувати розумне пристосування у вигляді піднімальних пристроїв згідно з вимогами. Так, норми зазначають, але як часто ми можемо побачити підйомники в містах? Не говорячи про сільську, селищну місцевість, в яких, як правило, відсутні тротуари, дороги, міжбудинкові проїзди, отже, це унеможливує безперешкодний доступ до шкіл, бібліотек, магазинів, аптек, якщо такі передбачені. Ще доволі не вирішеним є питання транспорту в селах. Нині 90% сіл, селищ не мають жодного спеціалізованого транспорту для осіб з інвалідністю. Їх не вистачає і в містах. Великою проблемою є зупинки, які облаштовані бордюрами. Питання залишається відкритим...

Не допускається застосування дверей, що гойдаються на завесах, обертових дверей та турнікетів на шляхах руху МГН. У разі необхідності встановлення вищезазначених дверей такі двері повинні бути продубльовані дверима для користування МГН. Усі пороги повинні бути контрастно виділені. Двері на входах слід проектувати з автоматичним, ручним або механічним відчиненням. Вмикач пристрою для відчинення МГН повинен бути в доступному для МГН та помітному для них місці [1]. У нормах ДБН передбачається евакуація таких осіб. На шляхах евакуації дозволяється використання розсувних дверей,

за умови, що вони: мають функцію «антипаніка»; поряд з розсувними дверима є евакуаційні двостулкові двері; відчиняються і фіксуються у разі спрацювання автоматично, віддалено з пожежного посту (посту охорони), за допомогою кнопки у дверях або механічним засобом [1]. Шляхи руху до приміщень, зон і місць обслуговування всередині будівлі слід проектувати відповідно до нормативних вимог до шляхів евакуації людей з будівлі.

Проаналізувавши таку норму, вбачаємо порушення в плануванні санвузлів у квартирах, які є досить вузькими, містять пороги, отже, як вони можуть бути корисними для осіб-візочників? Питання залишається відкритим...

Своєю чергою влаштування піднімальних платформ є досить зручним засобом піднімання маломобільних осіб. Але досить рідко можна зустріти такі пристрої в містах. Такі пристрої є недешевими, але доцільно було б облаштувати ними місцеве самоврядування, територіальні громади, для забезпечення жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста, самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. А також для надання можливості особам з інвалідністю реалізувати право на звернення громадян.

Література:

1. Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Конвенцію ратифіковано Законом № 1767-VI від 16.12.2009.
3. Конституції України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.
4. Про внесення змін до Закону України «Про будівельні норми» щодо удосконалення нормування у будівництві : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 46, ст. 304.
5. Про будівельні норми : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 5, ст. 41.
6. Про внесення змін до Закону України «Про будівельні норми» щодо удосконалення нормування у будівництві : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 46, ст. 304.

Dobrenka N. Implementation of the actual implementation of the rules of DBN in terms of unimpeded access of persons with disabilities to social infrastructure of the city, villages, towns

Summary. The article reveals the relationship between the government and the population. The main duty of the state is to ensure human rights and freedoms. The article is devoted to the study of the actual problems of realization of the right to unimpeded access to any infrastructure of the city, village, settlement by persons with disabilities.

And this can be achieved only with the participation of the state as a guarantor of these rights. The state acts as a guarantor of the realization of any constitutional rights.

The real state of accessibility of cities for people with disabilities is determined. It is determined that there are problems in the way of exercising the right to free access to the social infrastructure of persons with disabilities.

The problem of building the right ramps, equipped footpaths, equipped parking lots has been standing for a long time. But it is safe to say that there is a trend that separates quantitative and qualitative indicators of the level of accessibility by infrastructure sectors. An analysis of the results of audits of public authorities shows that with the advent of individual

administrative responsibility, “quality accessibility” began to emerge. In other words, officials, creating conditions of accessibility at the objects of state structures entrusted to them, became more responsible to approach a problem and practically everywhere constructions or reconstruction of objects of public sector, namely administrations, managements, departments, funds, pass according to DBN concerning accessibility standards. As for the private commercial sector, where property owners do not understand the problem and try to save money, the picture remains the same and we still see new facilities commissioned with DBN violations regarding accessibility conditions, and new ramps appearing everywhere with large angles, no railings, slippery surfaces and other irregularities. The legislation in the part of use of house-building norms of the city, persons with special needs is analyzed.

The rule of law is characterized by the rule of law in the legal system.

The social basis of the rule of law is a self-regulating civil society at the centre of which is a person, his diverse interests. Based on this, the Constitution of Ukraine stipulates that human rights and freedoms, their guarantees establish the content and direction of the state. The rule of law is also a welfare state. Its moral basis is the universal principles of humanism, justice, equality, individual freedom, honour and dignity. This aspect of the rule of law is reflected in Part 1 of Article 3 of the Constitution of Ukraine: “Man, his life and health, honour and dignity, inviolability and security are recognized in Ukraine as the highest social value”.

Key words: person with disability, ramps, steps, social infrastructure of the city, Constitution of Ukraine, reconstruction of houses, accommodation, lifting platforms.